

Skerpa 2 – kennsluleiðbeiningar

Undirbúningur lotukennslu

Allar lotur eru eins upp byggðar. Nemendur fá í upphafi hverrar lotu allt námsefni hennar afhent, hvort sem kennari bætir við efni bókarinnar eða heldur sig við hana. Nemendum er einnig afhentur leslisti og verkefnaskrá þar sem kennari er búinn að skipuleggja nám næstu þriggja vikna. Mikilvægt er að kennari útskýri vel fyrir nemendum gang lotunnar og mikilvægi þess að hver nemandi beri ábyrgð á sínu eigin námi.

Að þessu öllu loknu hefst hið eiginlega nám. Kennari leggur efni lotunnar inn í litlum skömmtum samkvæmt verkefnaskránni. Gott er að miða við að innlögð taki ekki mikið lengri tíma en 10–15 mínútur. Umræður, þegar þær fara fram, geta auðvitað tekið lengri tíma. Að innlögð lokinni ættu flestir nemendur að geta sinnt náminu sínu. Kennari getur þá sinnt betur þeim nemendum sem ekki skilja efnið að lokinni innlögð.

Margir nemendur geta lesið sér til og skilið námsefni án þess að fylgjast með innlögð kennara. Sjálfsgott er að leyfa nemendum að fara sínar leiðir í náminu, við tileinkum okkur hlutina á misjafna vegu. Aldrei ætti að halda aftur af nemanda sem vill sýna sjálfstæð vinnubrögð svo lengi sem hann skilur það sem hann er að vinna með.

Til að nemendur fylgist vel með hvað tímanum líður er upplagt fyrir kennara að hafa alltaf skráð á töflunni hvaða lota og vika er í gangi og hvaða dag lotuprófið og verkefnaskil eru.

Gott er að nemandi kanni stöðu sína með sjálfsprófi í lok lotu og geti þá fyllt í götin ef á þarf að halda.

Á prófdegi skilar nemandi fullkláruðum verkefnum lotunnar í þar til gerðri möppu. Best er að nota litlu þunnu plastmöppunnar. Margir hafa til síðs að hafa lokaskiladag fastsettan og draga nemendur niður í einkunn ef hann er ekki haldinn til að kenna nemendum mikilvægi þess að fylgja skipulagi.

Sá nemandi sem vinnur hraðar en gengur og gerist og er löngu fyrir lotuprófsdag búinn að ljúka allri vinnu lotunnar og sýna kennara úrlausnirnar þarf að fá að taka lotuprófið strax og halda áfram. Hann tekur b-útgáfu lotuprófsins sem er án stafsetningar og getur þá tekið stafsetningarlutann með öðrum nemendum á tilsettum tíma.

Hvernig er farið yfir lotu? Þegar nemendur skila lotu er komið að yfirferð kennara. Best er að fara yfir hvern þátt lotunnar fyrir sig þar sem gefin er einkunn fyrir hvern þátt. Misjafnt er eftir kennurum hvernig þeir vilja fara yfir lotur. Til þess að vinnan verði kennara ekki ofviða er gott að hann skanni hluta verkefnanna en fari vel yfir einstök verkefni. Gott er að fara vel yfir skyggðu verkefni þar sem þau endurspeglu oft aðalumfjöllunarefni hvers þáttar. Nákvæm yfirferð á öllum verkefnum er ekki í boði enda er ekki ætlast til þess. Farið yfir valin verkefni.

Tillaga að yfirferð:

1. Kennari skannar hversu mörg verkefni eru samviskusamlega unnin. Hálfunnin og illa unnin verkefni teljast vera óunnin. Hafi verið 20 verkefni í þættinum (málfræðihlutunum sem dæmi) og nemandi unnið 15 þeirra vel, byrjar hann með einkunnina 7,5 í málfræði ($15/20 = 0,75$).

2. Kennari skannar verkefni og fer vel yfir valin verkefni úr þættinum (hlutanum sem verið er að fara yfir). Séu þau fullkomlega unnin heldur hann einkuninni 7,5 en séu þau það ekki lækkar hann með tilvísun í það hvernig þau eru unnin.
3. Kennari þarf að gæta þess að sami kvarði sé notaður á alla nemendur.

Vefur Skerpu

Vefurinn inniheldur ýmis gögn sem nýtast kennara við undirbúning og yfirferð lotu, s.s. einkunnaforrit og glærusafn. Vef Skerpu finnur þú á <http://skerpa.forlagid.is>.

Hér má sjá þau gögn sem eru á kennarasíðu á vef Skerpu. Aðgangur er bundinn við lykilorð sem hverjum skóla fyrir sig er úthlutað. Lausnir við verkefnabókum, lotupróf og lausnir við þeim fást sendar í tölvupósti.

Um Skerpu

Kennsluleiðbeiningar

Skerpa 2

1. Kennsluleiðbeiningar - Nýtt 2012
2. Excel skjal – einkunnaskjal
3. Einkunnaskjal – fyrir Office 2003
4. Hjálp – með einkunnaskjali
5. Vægi námsþátta í Skerpu 2
6. Yfirferð lotu
7. Ritun
8. Ritun – fyrirgjöf
9. Ritun á unglíngastigi

Hjálpargögn

Skerpa 2

1. Leslistar og verkefnaskrár
2. Stafsetning til upplesturs
3. Upprifjunarhefti með Skerpu 2
4. Próf með upprifjunarhefti

5. Kennslukver í málfræði

6. Kennslukver í ritun

7. Hugtakalisti í málfræði

8. Hugtakalisti í bókmenntum

Glæsur

1. Bókmenntir

2. Fallorð

3. Framsögn

4. Hljóðfræði

5. Ljóð

6. Lykilritun

7. Orðapíramídinn

8. Orðhlutar og orðmyndun

9. Ritgerðasmíð – ferilsritun

10. Rökfærslurritun

11. Sagnorð

12. Skapandi ritun

13. Smáorð

Kennsluleiðbeiningar – Iota 1

Markmið

Markmið lotunnar er að rifja upp helstu einkenni fallorða og æfa þá. Einnig að nemendur rifji upp og öðlist öryggi í að greina og vinna með orðflokka. Það er gert með verkefnum og umræðu um einkenni og tilgang flokkanna í tungumálinu okkar. Þá þurfa nemendur að nýta sér orðabækur til að fá upplýsingar um beygingar og merkingar orða.

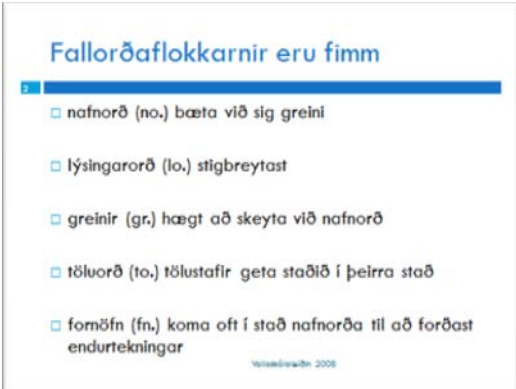
Í ritun og bókmenntum öðlast nemendur færni í að byggja upp efnisgreinar og færa rök fyrir máli sínu, auka orðaforða sinn og lestrarfærni.

Í lotunni sem og öðrum lotum öðlast nemendur færni í að tjá sig í ræðu og riti.

Málfræði

Hér er upprifjun á fallorðum. Fara þarf vel í gegnum einkenni fallorða og orðflokkgreiningu. Gott er að leggja áherslu á að nemendur séu færir um að nota skyldleikaorðin og fallbeygja þau rétt.

Á vef Skerpu eru 32 glærur um fallorð sem gott er að nýta við kennslu, www.skerpa.forlagid.is.

Fallorðaflokkarnir eru fimm

- nafnorð (no.) bæta við sig greini
- lýsingarorð (lo.) stígbreytast
- greinir (gr.) hægt að skeyta við nafnorð
- tölurorð (to.) tölustafir geta staðið í þeirra stað
- fornöfn (fn.) koma oft í stað nafnorða til að forðast endurtekningar

Waldemarinn 2008

Stafsetning

Í stafsetningu er unnið með greinarmerkjasetningu og helstu reglur varðandi stóran og lítinn staf. Leggja skal áherslu á að nemendur hafi málsgreinar stuttar og hnitmiðaðar og forðist óþarfa samtengingar á þessu stigi.

Ritun

Hér þarf að rifja vel upp grunnþætti efnisgreinaritunar og auka færni nemenda í uppbyggingu þeirra. Nemendur eiga að vera færir um að byggja upp þrískipta efnisgrein með rökum og niðurstöðu. Í fyrstu geta efnisgreinarnar verið einfaldar en eiga eftir því sem oftast er æft að verða fyllri og innihaldsríkari.

Glærur til að nota við þá upprifjun er að finna [hér](#).

Einnar efnisgreinar ritun – rökfærsla

Höfundurinn þrískipting	Þrískipting efnisgreinar
1. Inngangur	1. Lykilsetning
2. Aeglimál	2. Dæmi sýnd og útskýrð
3. Lokaorð	3. Niðurstaða

Waldemarinn 2008

Bókmenntir

Hver nemandi þarf að velja sér kjörbók við hæfi. Því er gott að kennari útbúi sér þrískiptan lista yfir kjörbækur sem tekur mið af getu nemenda. Eðlilegt er að slakasta hópnum, hæglæsum nemendum með slakan lesskilning, sé gert að lesa bækur sem eru léttar aflestrar og ekki of langar. Miðhópurinn fær heldur þyngri bækur og lengri en sterkasti hópurinn ræður við nánast hvaða skáldsögu sem er en gott er að miða við að hún sé ögrandi á einhvern hátt. Bækurnar ættu að kenna öllum nemendum eitthvað nýtt og auka lesskilning þeirra.

Listinn gæti litið út eitthvað á þessa leið en hann þarf að vera ítarlegri og því ætti kennari að breyta honum og bæta að vild. Mikilvægt er að bókin höfði til nemandans. Það skiptir meira máli að nemandi lesi heila bók en að bókin komist á lista heimsbókmenntanna.

Að loknum lestri fylla nemendur út skýrslu um bókmenntaþætti sögunnar.

Hæglæsir nemendur

Undir 4 augu eftir Þorgrím Þránínsson ... og fleiri bækur eftir hann.

Miðlungslæsir nemendur

Bækur eftir Jónínu Leósdóttur, Jacqueline Wilson, Margréti Örnólfsdóttur ...

Hraðlæsir nemendur

Góða ferð Sveinn Ólafsson eftir Friðrik Erlingsson ...

Bækur eftir Árna Þórarínsson, Ævar Örn Jósefsson o.fl.

Orðasúpa

Orðasúpa dýpkar það sem áður hefur verið unnið með.

Framsögn og tjáning

Nemendur kynna sig. Gott er að minna nemendur á að byggja málsgreinar vel upp, tala skýrt og segja skemmtilega frá – ekki stytta textann of mikið heldur nota orðin!

Nýttu þér glærusafnið á vef [Skerpu](#).

Kennsluleiðbeiningar – lota 2

Markmið

Markmið lotunnar er að rifja upp helstu einkenni óbeygjanlegra orða og sérstök áhersla er lögð á fallstjórnendur og stýringu þeirra. Þá er mikilvægt að nemendur átti sig vel á hvernig orðflokkarnir vinna saman.

Í stafsetningu læra nemendur helstu n-reglur og þjálfar þær.

Í ritun er unnið með beinar og óbeinar tilvitnanir og skráningu þeirra.

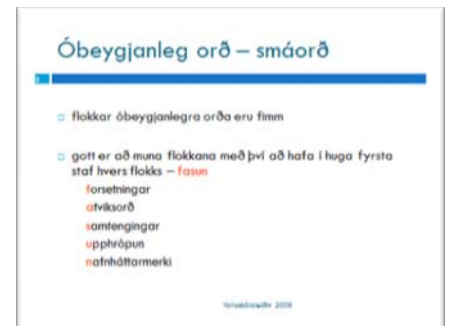
Frásagnarháttur og sjónarhorn eru grunnþættir í bókmenntaumfjöllun og því er nauðsynlegt að nemendur tileinki sér þessa tvo þætti mjög vel og séu færir um að ræða um þá.

Í lotunni sem og öðrum lotum öðlast nemendur færni í að tjá sig í ræðu og riti.

Málfræði

Unnið með óbeygjanleg orð og skilningur á þeim þjálfaður á margvíslegan hátt. Hér er gott að benda nemendum á að einhæf notkun lýsandi orða gerir málið einhæft.

Tuttugu glærur sem þú finnur [hér](#) geta hjálpað þér við kennslu óbeygjanlegra orða.

Stafsetning

Unnið er með n- og nn-reglur ásamt því sem tvíhljóðin í íslensku eru skoðuð.

Ritun

Heimildavinna er mikilvæg í öllu námi. Því er nauðsynlegt að nemendur skilji hvað heimildavinna er, hvernig fara ber með heimildir og hvers vegna þær þurfa að vera réttar. Það varðar við lög að stela efni og því er best að temja sér það strax að ekki er leyfilegt að nota efni frá öðrum án þess að geta höfundar.

Bókmenntir

Í bókmenntum þarf kennari að velja nokkrar sögur og nemendur vinna vel með þrjár þeirra. Kennari getur því hvort sem er verið með bækur með smásögum (Mályrkja) eða ljósrít.

Til dæmis er hægt að nota þessar sögur úr Mályrkju 2:

Taskan og fuglinn

Miðar

Leikföng

Að skrifa upp úr sér

Lífsreglur

Orðasúpa

Unnið með málfar.

Framsögn og tjáning

Nemendur lýsa bekkjarfélaga. Áður en verkefnið fer fram þarf kennari að ræða um hversu mikilvægt það er að draga fram jákvæðar hliðar fólks þar sem velviljuð umfjöllun byggir fólk upp en neikvæð rífur niður. Hér er gott að koma með umræðu um samskipti og að alltaf eigi að koma fram við aðra af virðingu, hvort sem sótt er eftir vinskapi eða ekki. Allir eiga skilið að vel sé komið fram við þá. Í VII. kafla, 65. grein stjórnarskrárlaga segir eftirfarandi:

Allir skulu vera jafnir fyrir lögum og njóta mannréttinda án tillits til kynferðis, trúarbragða, skoðana, þjóðernisuppruna, kynþáttar, litarháttar, efnahags, ætternis og stöðu að öðru leyti.

Kennsluleiðbeiningar – lota 3

Markmið

Helsta málfræðimarkmið lotunnar er að nemendur átti sig á beygingu veikra, sterkra og núpálegra sagna og einkennum þeirra í kennimyndabeygingu.

Í stafsetningu er unnið með i og y og skoðaður merkingarmunur á samhljóma orðum, auk þess sem helstu hljóðbreytingar íslensks máls eru skoðaðar.

Áfram er unnið með byggingu efnisgreina með áherslu á rökstuðning.

Í lotunni sem og öðrum lotum öðlast nemendur færni í að tjá sig í ræðu og riti.

Málfræði

Mjög mikilvægt er að nemendur þekki vel muninn á sterkum og veikum sögnum þar sem þessir tveir flokkar skipta höfuðmáli í öllu tungumálanámi. Upplagt er að draga fram sagnorð úr ensku og dönsku og sýna hvað er margt líkt með þeim og íslenskum orðum. Oft hafa sömu orðin í öllum málunum hljóðbreyst.

Sterkar sagnir			
☐	eru endingarlausar í þáttíð		
☐	hafa fjórar kennimyndir		
☐	hljóðskipti koma fram í kennimyndabeygingunni		
☐	myndast ekki lengur í málinu		

ok.	1. p. er. þr.	1. p. fl. þr.	fl. þr.
fara	fór	fórum	farið
líta	leit	litum	litið
gefa	gaf	gáfum	gefið

Veitaskólinn 2008

Dæmi: falla, féll, féllum, fallið; fall, fell, fallen

(íslenska – enska)

brestra, brast, brustum, brostið; briste, brast, bristet

(íslenska – danska)

Leggja skal áherslu á að allar nýjar sagnir í málinu eru veikar og ekki er hægt að búa til nýjar sterkar sagnir. Það er sniðugt þegar umræðan um þetta fer fram að biðja nemendur um að nefna nýjar sagnir. Þannig kynnist kennari einnig máli unglingsanna.

Dæmi: að teika, teikaði, teikað

að gúggla, gúgglaði, gúgglað ...

Sagnorðaglærur eru 29 og þú finnur þær [hér](#).

Stafsetning

Í stafsetningu er gott að draga vel fram muninn á i-hljóðvarpi og hljóðskiptum. Í sögnum sem hafa hljóðskiptin í-ei-i er aldrei skrifað y, t.d. skína, bíta, líta. Það er gott að benda nemendum á þetta án þess að gera umræðuna of flókna.

Ritun

Allir verða að geta fært rök fyrir máli sínu. Því er mikilvægt að nemendur tileinki sér góða rökfærsluritun. Gott er að kenna nemendum að með því að segja *af því að* eða *vegna þess að* ... þá eru þau að færa rök fyrir máli sínu.

Bókmenntir

Í þessari lotu er lesin skáldsaga. Kennari velur bók (eða bækur) sem nemendur lesa. Hægt er að hafa ákveðið þema eða höfunda. Stundum er þetta tvennt sameinað eins og ef valdar eru sögur eftir Arnald Indriðason. Glæpasöguþema hefur oft verið vinsælt og þá hafa verið notaðar bækur eftir höfunda eins og Arnald Indriðason, Yrsu Sigurðardóttur, Árna Þórarinsson og Ævar Örn Jósepsson.

Orðasúpa

Orðasúpa dýpkar það sem áður hefur verið unnið með.

Framsögn og tjáning

Nemendur flytja ljóð og velja sér á hvaða hátt það er gert. Hægt er að leika ljóðið, leiklesa, rappa, syngja eða túlka það í dansi meðan það er lesið upp. Með þessu verkefni ættu nemendur að sjá að hægt er að framkvæma hluti á marga vegu og einn háttur er ekki endilega öðrum betri.

Kennsluleiðbeiningar – lota 4

Markmið

Unnið er með ópersónulegar sagnir og kafað í helstu einkenni þeirra. Hugtökin þágufallshneigð, frumlag og gerandi eru skoðuð í því samhengi. Orðanotkun er skoðuð og merking orða.

Í stafsetningu er stofn orða mikilvægt hugtak sem hjálpar til við réttitun.

Í ritun er uppbygging efnisgreinar og þrískipting í ritun þjálfuð. Áhersla lögð á blæbrigðaríkt mál.

Unnið á mjög margvíslegan hátt með bókmenntirnar sem lesnar eru og bókmenntahugtök sem tengjast allri bókmenntaumræðu.

Í lotunni sem og öðrum lotum öðlast nemendur færni í að tjá sig í ræðu og riti.

Málfræði

Fjölbreytni í orðavali skiptir miklu máli, bæði þegar talað er og ritað. Með því að rýna í merkingu orða og hvað sé víð merking og sértæk, andheiti, samheiti og fleira aukum við orðaforða okkar og skiljum betur hversu miklu máli skiptir að málfarið sé gott. Allar málfræðiæfingarnar í þessari lotu stuðla að því að gera okkur að betri málnotendum.

Stafsetning

Stofn orða segir til um rithátt. Það er þó ekki til neins að vita það ef maður kann ekki að beita því. Því er mikilvægt að hjálpa nemendum að skilja þetta og kenna þeim að nýta sér við ritun. Hér skiptir máli að ekki sé eingöngu horft á n-hljóð og stafavíxl heldur horft á y og hvernig aðrar hljóðbreytingar spila inn í.

Ritun

Ritun þarf að vera fjölbreytt og það þarf að vera hægt að skrifa margs konar málsnið. Um leið og nemendur semja blaðagrein horfa þeir í eigin barm og skoða samskipti sín við foreldra sína. Eflaust hjálpar þetta þeim að sjá nýjar leiðir í samskiptum og þá á jákvæðan hátt. Miklu skiptir að kennari minni þá sífellt á að byggja ritunina vel upp áður en hafist er handa.

Bókmenntir

Í bókmenntum er unnið með þá sögu sem lesin var í síðustu lotu. Nú er kafað undir yfirborðið og efnið skoðað og skilgreint. Bæði eru skylduverkefni, valverkefni og ýmiss konar þankagangur þannig að farnar eru fjölbreyttar leiðir í þessari vinnu. Kennari getur valið efni úr listanum í umræður og rifjað upp hugtök þar sem við á.

Orðasúpa

Sumir af yngri kynslóðinni þekkja ekki orð sem notuð eru um skyldleika fólks og skilja því ekki þegar talað er um mæðgin og ýmislegt fleira. Þessi hugtök ættu þó að vera öllum töm. Gott er að um leið og hugtökin eru kynnt sé sagt frá því að endingin *kin/gin* í systkin og öðrum skyldleikaorðum sem enda á sama hátt eiga ekkert sameiginlegt með orðinu kyn og því mikilvægt að forðast að rugla þeim saman.

Framsögn og tjáning

Allir orðaleikir hjálpa okkur að ná færni í málinu og það er fátt skemmtilegra en að leika sér með íslenskt mál enda gefur það svo marga möguleika til leikja. Hér ætlum við að famba.

Kennsluleiðbeiningar – lota 5

Markmið

Í þessari lotu er unnið með nokkur grundvallarhugtök sagnorða, persónu, tölu og tíð og myndir. Þá er fallstýring skoðuð og andlög og sagnfyllingar í tengslum við það.

Í stafsetningu er einblínt á n-fjölda í orðum. Einnig er horft á það hvaða aðrir orðflokkar en forsetningar geti stýrt falli.

Í bókmenntum er unnið með ljóð og myndmál þeirra.

Í lotunni sem og öðrum lotum öðlast nemendur færni í að tjá sig í ræðu og riti.

Málfræði

Þrjú af mikilvægustu hugtökum sagnorða eru persóna, tala og tíð. Hér þarf að festa þessi hugtök vel í sessi og þjálfar nemendur í að átta sig á því hvernig sagnir breytast þegar skipt er um persónu, tölu eða tíð. Hér rifjast t.d. upp hljóðskipti sterkra sagna og ágætt er að grípa á lofti allt það sem kemur fram í umræðunni sem dýpkað getur skilning.

Um leið og rætt er um myndir sagna er hugsanlegt að orða nýja þolmynd sem er að ryðja sér til rúms víða um lönd. Nemendur geta þá velt fyrir sér hvort merking málsgreina eins og „Ég er ekki að fatta þetta“ þýði í raun og veru „Ég skil þetta alls ekki og mun trúlega ekki gera það“ eða hvort það merki hjá þeim „Ég átta mig ekki á þessu í svipinn en mun jafnvel skilja þetta fljótlega“.

Stafsetning

Margir eiga í erfiðleikum með að beygja sérnöfn, sérstaklega þegar fólk heitir tveimur nöfnum. Hérna æfa nemendur sig í beygingu mannanafna og upplagt er að kennari fái nemendur til að beygja sín eigin nöfn og félaga sinna í kærkominni pásu.

Ritun

Sagt er að allir eigi sér drauma, fantasíur eða hugleiðingar sem eru ekki alveg í takt við raunveruleikann. Í rituninni að þessu sinni á að hleypa þessu ímyndunarafli á flug og skrifa skemmtilega sögu um eitthvað sem getur ekki átt sér stað í raun og veru. Oft þegar nemandi segist ekki geta ímyndað sér neitt

Draumasögur

- fjalla um það sem ekki gerist í raunveruleika höfundar
- engin takmörk, allt getur gerst
  - fantasíur
  - súrrealískar
- hleypa ímyndunaraflinu á flug

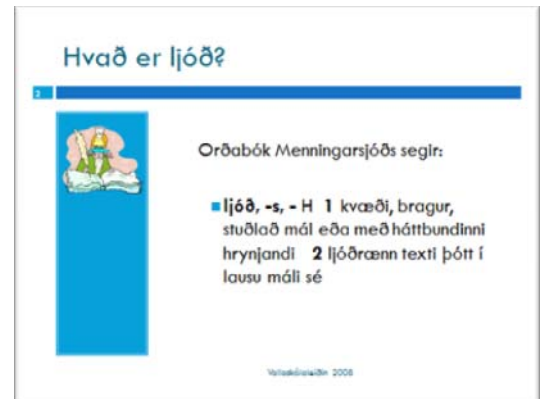
Valaskólinn 2008

Þá er gott að biðja nemanda um að loka augunum og láta söguna lifna við í huganum og lýsa henni síðan.

Bókmenntir

Unnið er með ljóð og nokkur verkefni leyst. Helst er horft á umfjöllunarefni ljóða og myndmál. Auðvelt er fyrir kennara að bæta við þetta efni með því að fá nemendur til að búa til meira myndmál.

Glærusafn getur hjálpað við ljóðakennsluna.

Orðasúpa

Unnið er með samheiti á skemmtilegan hátt til að auka orðaforða.

Framsögn og tjáning

Góð æfing fyrir nemendur í að útskýra tengsl á milli texta og hugtaks. Tengslin geta verið mismunandi.

Kennsluleiðbeiningar – lota 6

Markmið

Markmiðið er að greina mun á háttum sagna, átta sig á öllum flokkum þeirra og undirflokkum. Einnig þurfa nemendur að vita að ekki er hægt að mynda fullkomna setningu nema í henni sé sögn í persónuhætti.

Nemendur tileinka sér ýmis stafsetningaratriði og þjálf þau, einkum j-reglur og ritunarhátt í tengslum við -ng- og -nk-.

Í ritun er unnið með persónusköpun auk þess sem nemendur skrifa eigin smásögu. Þá skiptir máli að nemendur noti og útfæri enn betur persónuna sem þeir sköpuðu í verkefninu á undan.

Helstu atriði bragfræðinnar eru til skoðunar í bókmenntum, rímhugtök, hrynjandi og stuðlasetning skoðuð og ferskeytla samin.

Í lotunni sem og öðrum lotum öðlast nemendur færni í að tjá sig í ræðu og riti.

Málfræði

Allar málfræðiæfingarnar miða að því að gera nemandann færari í að greina hætti sagna. Sérstaklega er mikilvægt að hann þekki muninn á persónuhætti og fallhætti og hvað það er sem aðgreinir þá. Þá ætti kennari að fjalla mjög vel um viðtengingarhátt þar sem hann er á undanhaldi í málinu. Gott er að hafa í huga að viðtengingarháttur er háttur vafans og kannski er nútímafólk staðreyndamiðaðra en þeir sem eldri eru og því noti þeir framsöguháttinn meira en viðtengingarháttinn.

Stafsetning

Unnið er með ýmis stafsetningaratriði og þau fest í sessi. Upplagt er fyrir kennara að fjalla um einstök atriði upp við töflu, sérstaklega þau sem hann veit að bekkurinn hefur mesta þörf fyrir.

Ritun

Í rituninni skapa nemendur persónu, sögusvið og atburðarás og síðan heila sögu þar sem þessir þættir eru notaðir. Áður en sagan er sögð er hægt að fjalla um hvað aðgreinir flokka sagna. Síðan skal minna nemendur á mikilvægi þrískiptingarinnar og að frágangur og málfar séu punkturinn yfir i-ið.

Við yfirferð lotu er mikilvægt að skoða hvort persónusköpun nemenda skili sér í sögunni.

Bókmenntir

Unnið er með bragfræði og í henni eru mikilvægustu yfirhugtökin; ljóðstafir, rím og hrynjandi. Nemendur lesa ljóð og semja.

Framsögn og tjáning

Nemendur lesa ferskeytluna sem þeir sömdu í lotunni. Hér læra nemendur að lesa með rétttri hrynjandi og áherslum. Gott er að rifja upp hvernig lesmerki sýna hvar skuli stoppa, lengd milli orða og fleira.

Kennsluleiðbeiningar – lota 7

Markmið

Markmiðið er að ræða um málfar og kynnast orðhlutum íslenskunnar og hvernig við myndum orð. Stofn, rót, forskeyti og viðskeyti eru grundvallarhugtök en einnig eru afleidd orð skoðuð.

Nemandi dregur fram aðalatriði með því að endursegja Íslendingaþátt.

Í bókmenntum tengjumst við menningararfinum með lestri Íslendingaþátta og vinnu við þá.

Í lotunni sem og öðrum lotum öðlast nemendur færni í að tjá sig í ræðu og riti.

Málfræði

Um leið og orðhlutar eru kenndir er gott að senda nemandann í huganum aftur í sex ára bekk þegar hann lærði að klappa orðið. Flestum nemendum finnst gott að sjá tenginguna og um leið verða þeir öruggari á greiningu í orðunum. Með bullorðaverkefnum eru nemendur fengnir til að átta sig á hversu vel þeir þekkja tungumálið, þeir fara flestir létt með að greina orð í orðhluta út frá reglum sem þeir geta ekki skilgreint sjálfir. Eftir þessu verkefni er gott að hafa umræðu um hvernig nýta megi þessa vitneskju í orðhlutagreiningu orða sem þau þekkja.

Beygingar orða eru lykilatriði í góðu málfari og unnið er með það hér.

Glærur um orðhluta og orðmyndun eru tuttugu.

Stafsetning

Hér er fyrst og fremst unnið áfram með orðhluta og mikilvægi stofns í stafsetningu.

Ritun

Í endursögn Íslendingaþáttar er lögð áhersla á að horfa á eigið málfar og skrifa þáttinn á vönduðu máli án áhrifa frá hinum forna texta sem lesinn var. Uppsetning og frágangur er einnig mikilvægur.

Bókmenntir

Lesnir eru tveir Íslendingaþættir og unnin verkefni með þeim. Upplagt er að ef kennari hefur aðgang að myndefni með þáttunum að nýta sér það. Út hefur komið stuttur þáttur úr Brennu-Njálssögu (Otkels þáttur, kafli 46-52 í Brennu-Njálssögu) sem RÚV framleiddi og er hann víða að finna á bókasöfnum.

Orðasúpa

Leikur að bragfræði í gegnum myndir þar sem nemendur nýta sér áður fengna þekkingu.

Framsögn og tjáning

Búin er til leikgerð úr Íslendingaþætti. Líkamstjáning er mikilvæg í allri tjáningu okkar og hér fá nemendur tækifæri til að láta ljós sitt skína.

Kennsluleiðbeiningar – Iota 8

Markmið

Markmiðið er að nemendur læri að byggja upp góðar setningar í íslensku með réttri og eðlilegri orðaröð. Þá eiga þeir einnig að vera færir um að ræða um einfalda setningafræði.

Í ritun og bókmenntum er unnið með skapandi þætti auk bókmenntahugtakanna. Nemendur þurfa að átta sig á byggingu örsögu og semja nokkrar slíkar. Einnig þurfa nemendur að setja sig í aðstæður sem þeir geta aldrei verið í. Þannig er hlutlægur texti skrifaður út frá sjónarhorni flugunnar.

Þekkja einkenni þjóðsögu, goðsögu og ævintýris. Unnið er með skapandi verkefni tengd þeim.

Í lotunni sem og öðrum lotum öðlast nemendur færni í að tjá sig í ræðu og riti.

Málfræði

Hér er unnið með setningarhluta á markvissan hátt þar sem setningar eru ýmist greindar í setningarhluta eða búnar til út frá fyrimælum um þá. Einnig er unnið með orðflokka og bullorðaverkefni til að auðga þekkingu á málfræði.

Stafsetning

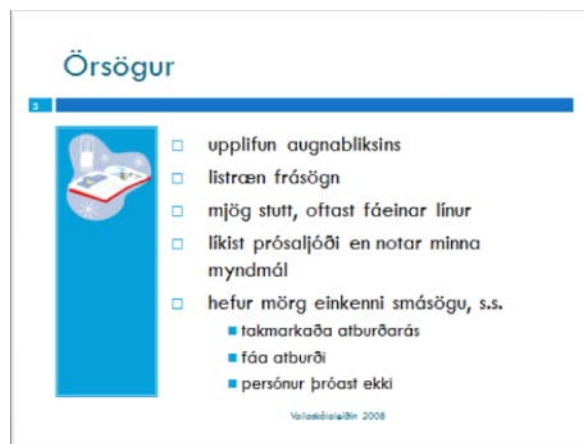
Ýmis atriði þjálfuð og rifjuð upp.

Ritun

Örsaga er stutt listræn frásögn sem fangar augnablikið. Skilin milli örsögu og prósaljóðs eru ekki skörp. Gott er að nota glærana og kynna nemendum vel formið áður en hafist er handa.

Flugasaga er hefðbundin hlutlæg frásögn fyrir utan það að nemandi er látinn setja sig í spor flugu til að fá hann til að horfa á hlutina út frá öðru sjónarhorni en sínu eigin.

Glærurnar eru teknar úr [ritunarpakka](#).

Örsögur

- upplifun augnabliksins
- listræn frásögn
- mjög stutt, oftast fáeinar línur
- líkist prósaljóði en notar minna myndmál
- hefur mörg einkenni smásögu, s.s.
  - takmarkaða atburðarás
  - fáa atburði
  - persónur þróast ekki

Valaskólinn 2008

Flugasögur

- höfundur setur sig í spor flugu á vegg
- segja frá því sem enginn átti að sjá og heyra
- stuttar frásagnir af afmörkuðum atburði
- hlutlæg frásögn, skoðun höfundar á ekki að sjást
  - myndavélaraugað

Valaskólinn 2008

Bókmenntir

Bókmenntaverkefningin eru öll skapandi, tengd þjóðsögum, goðsögum og smásögum þar sem nemendur fá að tjá sig með myndmáli.

Orðasúpa

Hér er myndalestur þar sem nemendur fá tækifæri til að kalla fram alls konar orð og skrifa síðan ævintýri. Gott er að ræða samheiti í tengslum við þetta verkefni.

Framsögn og tjáning

Nemendur segja skriftu. Áður en framsögnin fer fram þarf kennari að ræða við nemendur um hvernig beri að haga sér þegar skopsaga er sögð. Leggja skal áherslu á að nemandi nýti sér blæbrigði málsins og forðist flatan lestur.

Kennsluleiðbeiningar – lota 9

Markmið

Hér eru rifjuð upp helstu málfræðiatríði sem unnið hefur verið með í vetur. Þannig gefst tækifæri til að rifja vel upp.

Ritun og bókmenntir vinnast í sameiningu því samin er bókmenntaritgerð. Mikilvægt er að nemandi geri sér grein fyrir og nýti sér þætti ferlisritunar.

Í lotunni sem og öðrum lotum öðlast nemendur færni í að tjá sig í ræðu og riti.

Málfræði

Upprifjun með áherslu á fullgreiningu orða.

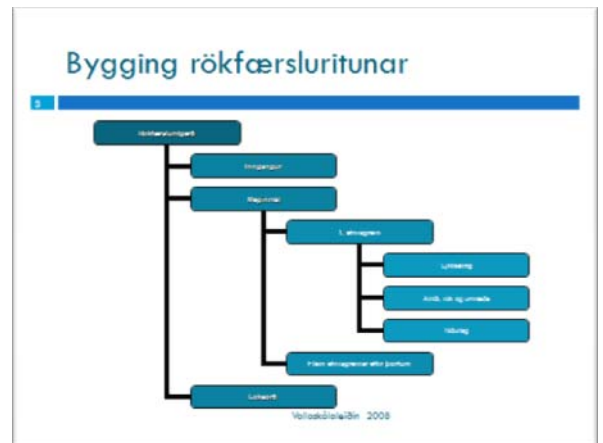
Stafsetning

Samsetning orða og sambeyging nafna er höfuðatriði hér. Nemendur eru aldrei of oft minntir á að beygja skal bæði nöfnin þegar fólk heitir tveimur nöfnum.

Ritun

Áhersla á rökfærslu er aldrei of mikil enda nýtist hún í öllum greinum sem nemandi lærir. Mikilvægt er því að kennari rifji vel upp með nemendum hvernig byggja skuli upp góða rökfærslu.

Glæran er tekin af vef [Skerpu](#) og þar er einnig að finna fleiri glæsur tengdar efninu.

Bókmenntir

Lestur kjörbókar. Áhersla er lögð á að taka vel eftir persónusköpun enda þurfa nemendur að tjá sig um hana í rituninni.

Orðasúpa

Tungumálaleikir auka skilning og færni allra sem þá stunda. Krossgátur eru sérlega skemmtilegar og hér er ein slík.

Framsögn og tjáning

Nemendur kynna persónu úr kjörbókinni.